

ИМИТАТИВНИ КАПАЧЕТА ЗА ТЕРИАК НА ВЕНЕЦИАНСКАТА АПТЕКА „ALLA TESTA D’ORO“ ОТ ВЕЛИКОТЪРНОВСКО

Илиян Петракиев

IMITATION COVERS FOR THERIAC IN THE ALLA TESTA D’ORO VENETIAN PHARMACY IN THE REGION OF VELIKO TURNOVO

Iliyan Petrakiev

Abstract: *The subject of this study are two imitation caps for Theriac of the Alla Testa djOro Venetian pharmacy. A photogrammetric comparative analysis was carried out. The obtained results indicate that they were made in same mould and most probably at one workshop.*

Key words: *Theriac, Varbovka, Hotnitsa, Ottoman Empire, medicine.*

Една от интересните стоки, участващи във вътрешно- и външнотърговския обмен на Османската империя през XVII–XIX век, е прочутото в цяла Европа и добило популярност и на изток лекарство, наречено териак.

Историята на това лекарство започва още преди повече от 2000 години като лек за отровни ухапвания, а като истински прародител на териака може да се счита понтийският цар Митридат VI (132–63 г. пр. Хр.), с неговия пословичен страх от отравяне [Theriac..., pass.]. През XII в. Венеция става известна с производството на първокласен териак на Андромах, а аптеките в града добиват популярност като производители на най-доброто лекарство. През XVI в. те са повече от 50 на брой, което прави по една аптека на 3000 венецианци [Dursteler, A. 2013, p. 717].

Публикуваните до този момент капачета, намерени в България, с които се е запечатвало това лекарство, са предимно от прочутите венециански аптеки: “Alla Testa d’Oro” („При златната глава“), “Alla Due Mori” („При двамата маври“) и “Cedro Imperiale” („Императорския кедър“), както и от аптеката “Alla Testa d’Oro” в гр. Триест [Герасимов, Т. 1963, с. 277–280; Плетньов, В. 2003, с. 50–51; Аладжова, Д. 2011, с. 114–120; Жекова, Ж. 2011, с. 508–515; Марков, Н. 2012, с. 211–220; Петракиев, И. 2015, с. 251–258]. По-голямата част от тези капачета са имитации на оригиналните. Това може донякъде да бъде обяснено с високата цена на лекарството и големите печалби, които то е носило.

Според проучените и публикувани до момента в България капачета за териак най-често имитирана е продукцията именно на аптеката „При Златната глава“ и то една определена серия, с изписана годината „1603“. Именно от тази серия са анализирани тук капачета.

Първото е от с. Върбовка, община Павликени, добре запазено и с дълбок релеф. Откупено е през 2018 г. и се съхранява в Регионален исторически музей – Велико Търново под Инв. № 194 В-В/ОИМ-ВТ ОФ. Представява кръгло оловно капаче с диаметър – 35 мм, височина на страничния ръб – 8 мм и тегло от 19,76 гр. В окръжност с диаметър около 23 мм е изобразена характерната мъжка глава в профил, представена несъразмерно и примитивно, с латинската буква „V“ зад тила. Пред лицето е поставен груб неопределен символ с формата на издължен във височина обръч с лъчи в горната част. Между него и брадичката се вижда друга схематично представена буква – „K“. Под тази композиция следва хоризонтална линия, затваряща долната част на релефната окръжност. В това пространство е поместена несиметрично, без спазването на пропорции и разкривено, годината „1603“, маркирана от двете страни с по една точка, разположени на различни нива една спрямо друга. Извън тази окръжност, която е пресъздадена несполучливо, тъй като двата ѝ края се разминават, е поместен неправилно изписан и с множество грешки надпис. Той е нечетлив в края и със смесени латински и кирилски букви, като се разчита следното: (TETP·AC·A·...·INA·ALA·TESTASIODO...·VIIV...). Около надписа следва втора окръжност и след нея по периферията на капачето, но само в горната половина, личи и част от лавров венец, привързан с една панделка. Той е представен твърде схематично, без да може да се определи видът му. От вътрешната страна капачето има малка пъпка в центъра – технологичен дефект при отливането (Обр. 1.).

По аналогия с добре запазени оригинални капачета на тази най-масово имитирана серия може да се определи какво всъщност е искал да копира не-сръчният гравьор. Върху оригиналните, в добре оформена окръжност, е пресъздаден ориентиран надясно антично изглеждащ бюст с лавров венец, който вероятно е заимстван от някоя римска монета, а пред него в полето е изобразен лъвът на св. Марко, както споменава Улрих Клайн [Klein, U. 2005, p. 38]. Лицето е пресъздадено реалистично, с добре очертани вежда, око, скули, прав нос и равна брадичка. Венецът е привързан с дълга панделка с две вълнообразни развяващи се ленти зад тила. Раменете са изобразени в три четвърти анфас. Дрехата върху тях е пресъздадена с особено майсторство, с акцентирание върху гънките на тогата и фибулата върху дясното рамо. Крилатият лъв на св. Марко е изобразен малко по-схематично, вероятно поради малките размери. Върху хоризонталната линия в долната част на окръжността зад дясното рамо е поместена буквата „V“, а пред лявото – „C“. В оформената под тази композиция долна част на окръжността е изписана със съвсем лека диспропорция годината

„1603”. По външната страна на окръжността, между нея и друга подобна, е изписан правилно надпис. Той започва над главата, като думите са разделени с точки по средата на полето, и гласи „TERIACA·FINA·ALLA·TESTA·DORO·IN·VENET”. Зад тази втора окръжност, която отделя надписа, по периферията на капачето е представен лавров венец, прихванат на четири места с панделки, който обгръща цялата композиция. В случая е по-правилно да се каже, че всъщност той представлява две двойки хоризонтално разположени лаврови клонки.

Сравнителният анализ между оригиналното и имитативното капаче недвусмислено показва, че става въпрос за несполучлив опит за фалшифициране на продукцията на най-прочутата венецианска аптека “Alla Testa d’Oro”. Това всъщност е и най-масово срещаната и съответно имитирана серия на аптеката, което се потвърждава от големия брой паметници – в пъти повече от откритите оригинални. Срещат се повсеместно на територията на днешна България, преобладаващо в северната част на страната (Видин, Силистра, Разградско, Великотърновско, Севлиево, Габрово, София, Пловдивско и др.), както и в по-голяма част от българските черноморски пристанища (Варна, Каварна, Бургас, Созопол, Царево, Ахтопол).

Почти без изключение те са примери за примитивен начин на имитация. Вероятно са изработени от майстори, недобре запознати с латинската азбука, за което може да се съди по неправилното изписване на латинските букви и заместването на някои от тях с кирилски. На базата на метрични характеристики и изображения прави впечатление, че е твърде вероятно част от тях да са направени с калъпи, изработени по един модел. За сравнение ще използвам друго подобно капаче отново от Великотърновска област, съхранявано във фонд на РИМ – Велико Търново с Инв. № 192 В-В/ОИМ-ВТ ОФ, което вече е било обект на публикация [Жекова, Ж. 2000–2001, с. 158–161]. То е открито в старото турско селище до с. Хотница, известно от турските регистри с името Кая бунар¹. и е предадено на музея от краеведа Иван Кокорков. Страничният запечатващ ръб е отворен нагоре, като по този начин диаметърът на паметника е 46 мм. Измерена, само горната затваряща окръжност е с диаметър 35 мм. Теглото е 24,73 гр (Обр. 2.). Сходните параметри и изображения предполагат използването на общ или сходен калъп. С цел доказване на това наблюдение е направен сравнителен графичен анализ на двата паметника. За целта те са заснети фотограметрично при еднакви условия. Използван е фотоапарат Olympus OM-D, E-M5, с макрообектив 60 мм. За получаване на детайлно изображение за заснемането са използвани статив, палатка за продуктова фотография и изкуствено осветление. Заснемането е в ръчен режим с максимално затворена експозиция (f/22), ниска скорост на затвора (2,5 sec) и ISO-200. Направени са по 50 кадъра на всяко капаче, като е използвано завъртане от 10° по оста на

¹ Селото е известно и като Кая Пънар.

предмета по часовниковата стрелка. Изображенията са обработени с фотографичен софтуер Agisoft Photoscan (Обр. 3.), а впоследствие графично чрез Adobe Photoshop² без субективна намеса (Обр. 4.). С цел по-добра визуализация, двете графични изображения са оцветени в различни контрастиращи цветове – червено и синьо. При наслагването им едно върху друго се вижда почти пълното сходство между изображенията, особено в съотношенията и разстоянията между отделните елементи. Това най-добре се наблюдава в централната част на композицията, при еднакво съпадащите знаци пред и зад бюста, извивките на цифрите от изписаната година „1603“, както и еднаквата диспропорция при маркиращите от двете страни на годината точки. Минималните забележими различия са най-вече по периферията и вероятно носят белезите на два отделни калъпа, но със сигурност, изработени от един и същ модел.

Този сравнителен анализ за съжаление не може да реши проблема с центъра или центровете за производство на тази имитативна серия капачета за териак. Въпреки доказването, че е използван еднотипен калъп, трябва да се отбележи, че изработването на калъпите може да е правено с вече готов продукт, тоест друго капаче. Това прави трудно локализирането на един производствен център поради лесния начин за фалшифициране и възможността за неконтролируемо производство. Въпреки това нуждата от необходими условия, съставки и поне елементарни познания за изработването на самата „лекарствена“ субстанция, както и добри търговски възможности за пласиране на готовата продукция, предполагат по-скоро голям производствен център.

Трябва да се отбележи, че както споменава Дочка Аладжова, в отделни територии се среща продукцията от различни аптеки. Така например в Румъния се срещат оригинали и фалшификати на аптеката „Aquila Nera“, които преобладаващо се откриват по черноморските пристанища, като Констанца и Мангалия [Gusturea 2008, р. 416]. Подобна е ситуацията в Коринт, където заедно с оригиналите на аптеката „Due Mori“, се срещат и имитации [Аладжова, Д. 2011, с. 118]. По Българското черноморие и във вътрешността на страната се срещат предимно фалшификати на аптеката „Alla Testa djOro“ и то точно от разглеждания тук тип с надпис „1603“. За съжаление, данните, с които разполагам за откритите капачета за териак от Турция, са оскъдни. Един-единствен паметник от този тип ми е известен от Истанбул [Martin, C. 1972, pp. 55–56], докато от територията на България до този момент са 19. Така поставен, проблемът за производството на фалшификат на териак може да се разгледа в полза на местни производствени центрове, имитиращи познатите оригинални лекарствени средства, теза, застъпена от Валентин Плетньов [Плетньов, В. 2003, с. 51] и подкрепена от Дочка Аладжова [Аладжова, Д. 2011, с. 118]. От друга страна, прави впечатление, че голяма част от тези фалшификати произхождат именно от черноморските пристанища, развиващи търговия главно с Истанбул,

² Процесът на софтуерната обработка няма да е предмет на настоящата статия.

където според Йорданка Юркова следва да се търси незаконната аптека [Юркова, Й. 1977, с. 25]. Николай Марков предлага хипотезата, че това е ставало в няколко големи производствени центрове, разполагащи с квалифициран персонал и възможности за разпространение, като търговските гръцки компании от епохата [Марков, Н. 2012, с. 218].

В този случай, както добавя и Валентин Плетньов, без намирането на евентуалните калъпи, не би могъл да се даде категоричен отговор. Добър опит в тази насока ще е бъдещо подобно фотограметрично сравнително изследване на всички известни до момента капачета за териак от тази серия.

Дискусионен е и проблемът с датирането. Валентин Плетньов счита, че през определен период от време (началото на XVII в.) са отбелязвани годините на производство, породено от необходимостта да се докаже, че продуктът е отлежал не по-малко от 12 г. Според него този тип фалшиви капачета са произведени в първите десетилетия на XVII в. и трудно би могло да се приеме датировка XVIII–XIX в., понеже цифровите изписвания на годините са добре познати на местното население и заможните граждани не могат да бъдат заблудени с дата отпреди близо две столетия [Плетньов, В. 2003, с. 50–51].

Дочка Аладжова предлага по-различна работна хипотеза за масовото изписване на годината 1603, свързано със създаденото през 1606 г. обединение на аптеките производителки на териак с цел ограничаване на злоупотребата и фалшификациите. Тя счита, че ако след това събитие насетне са предприети санкции срещу некоректните производители, то лекарството от 1603 г. не би могло да се счита за нарушение на установените по-късно правила [Аладжова, Д. 2011, с. 118].

Според Николай Марков през втората половина на XVII в., когато производителите на териак в Европа се увеличават значително, цената му не е вече чак толкова висока, че да оправдае фалшифицирането. Той отнася появата на множество имитативни капачета от серията с година (1603) на аптеката „Alta Testa dj Oro” към втората половина на XVIII до първата половина на XIX век, когато останалите венециански аптеки отстъпват първенството си в това производство, а жителите на Османската империя, навикнали с постоянната употреба на териак, се нуждаят от все по-големи количества [Марков, Н. 2012, с. 214–217].

Двете капачета за териак, които се съхраняват в РИМ – Велико Търново и са обект на настоящото съобщение, не са от археологически проучвания и съответно са без стратиграфия. Въпреки това косвените данни, които има за тяхното местонамиране, са полезни за датирането им. Първото капаче от с. Върбовка е открито в изоставено дворно пространство в южната част на селото (Обр. 6.) заедно с други материали, като няколко безлични фрагменти от битова керамика, керамична лула, медна пафта и две монети³. Едната е сребърна монета

³ Материалите са предоставени при откупуването на предмета от неговия открител Веселин Игнатов, жител на с. Върбовка.

на Мустафа Челеби (1413–1422), с тегло 0,65 гр., а другата е медна от XVI в.⁴ Естествено използването на тези монети за датирането на въпросния паметник е несъобразно. Исторически данни за съществуването на селото има от регистър на доганджиите в Румелия от началото на последната четвърт на XV век. Споменато е под името Върбовча, с 1 мюсюлманска къща и 2 християнски с доход от 200 акчета [ТИБИ, I, с. 160]. През 1579 г. вече е с доход от 1200 акчета, а в документ от 1618, че трябва да се плаща данък джизие за 72 домакинства⁵. В списък за джизие от 1638–1639 г. се споменава с 44 ханета (домакинства), с името Върбофка [ТИБИ, VIII, с. 68, 85]. В списък на джизие за 1643–1644 г. е споменато с 40 [ТИБИ, VIII, с. 141]. Намаляването на броя на българското население, вероятно е свързано с миграционни процеси или ислямизация преди 1689–1690 г. [Драганова, Т., Чапкънова-Станева С. 1977, с. 68]. В 1700 г. е построена и джамия, като селото е било разделено на две махали. Турската е била в южната част, а българската – в северната. Споменава се, че в турската махала нямало нито една българска къща и обратното, в българската пък нямало турски [Йосифов, Й. 1967, с. 28, 44]. Подобни са сведенията и на Ф. Каниц, който минава през селото през 1868 г. и описва почти двойно повечето турски къщи. Споменава около 120 турски и само 70 български, като тази тенденция се запазва и в околните села [Каниц, Ф. 1995, с. 244]. Селото се споменава и в опис за събиране на държавни доставки от 30–40 те години на XVIII в. [Калицин, М., Мутафова, К. 2012, с. 383]. В Алманах на Дунавския вилает от 1873 г. с подробни сведения за селото се споменава, че има 115 мюсюлмански къщи с 330 жители и 55 български с 206 жители. От описания данък се вижда, че село Върбовка е едно от богатите селища в околността [Йосифов, Й. 1967, с. 20–21]. За наличието на заможни фамилии подсказва откритото през 1922 г. в меден котел съкровище от монети от края на XVI и първата половина на XVII век. Освен около 2 кг турски акчета в находката присъстват близо 200 дубровнишки, испански, белгийски и др. сребърни монети [Мушмов, Н. 1928–1929, с. 384–385].

Второто капаче според приносителя му в музея е открито в местността Кая бунар, край с. Хотница, известна още и като „турското село“. Село Кая бунар е споменато и като Кая пънар в описание на тимар от средата на XV век с 1 мюсюлманско домакинство и приход от 200 акчета [ТИБИ, II, с. 162]. През XVII век има регистрирани двама българи, а през XIX век – 60 домакинства [Драганова, Т., Чапкънова-Станева, С. 1977, с. 99]. В опис на села от Търновска каза за държавни доставки от 30–40 те години на XVIII век е упоменато

⁴ Монетите са определени от проф. д-р Константин Дочев.

⁵ Йосифов, Й. 1967, с. 20. В регистъра от 1618 г. според Б. Недков тук е упоменато не това с. Върбовка, общ. Павликени, а с. Нова Върбовка, общ. Стражица. Това предположение е на база, че павликенското с. Върбовка е от по-ново време, но както се вижда, то е регистрирано още в кр. на XV век [Калицин, М., Мутафова, К. 2012, с. 307].

като Кая пънаръ [Калицин, М., Мутафова, К. 2012, с. 381]. Последното му споменаване е в телеграма от 31 октомври 1877 г. във връзка с прогонването на населението от мюсюлманските села Тантур, Кара бунар и Кая бунар, Търновско [ТИБИ, IV, с. 401].

Изчезналото с. Кая бунар явно съществува паралелно и със самото с. Хотница, регистрирано като Хотнидже в кратък регистър за поголовния данък на неверници в Търновския вилает от 22.VIII.1618 г. с 2 ханета [Калицин, М., Мутафова, К. 2012, с. 307]. В списък за джизиеото от 1638–1639 г. се споменава като Хошниче с 10 ханета [ТИБИ, VIII, с. 67, 85].

Историческите данни и за двете села, в които са открити капачетата за териак, показват съществуването им в широк хронологически обхват от XV до XIX век. Въпреки това наличните данни за засилен икономически и демографски прираст през XVII век не могат да бъдат водещ фактор за датиране. Интересно е да се отбележи, че и двата паметника са открити в местообитания на турско население. Дали употребата на териак е била приоритет именно на мюсюлманското население, е трудно да се отговори. Според Николай Марков жителите на Османската империя от всички прослойки били навикнали с постоянната употреба на териак заради една от активните му съставки – опиума. След управлението на Мурад IV (1623–1640) вече никой не налагал ограничения при ползването му [Марков, Н. 2012, с. 217].

На този етап трудно би могло да се даде категоричен отговор за времето и територията на поява и масово разпространение на тази имитативна серия на аптеката „При Златната глава“. Фактът, който трябва да се отбележи, е, че приоритетно този тип капачета се откриват по пристанищата на Българското черноморие, в Североизточна и Централна България.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Архивни източници / извори

ТИБИ, I – Турски извори за българската история. Т. I. (Серия XV–XVI). Съст. и ред. Б. Цветкова и В. Мутафчиева. София, 1964. [Turski izvori za balgarskata istoria. T. I. (Seria XV–XVI). Sast. i red. B. Tsvetkova i V. Mutafchieva. Sofia, 1964.]

ТИБИ, II – Турски извори за българската история. Т. II. (Серия XV–XVI). Съст. и ред. Н. Тодоров и Б. Недков. София, 1966. [Turski izvori za balgarskata istoria. T. II. (Seria XV–XVI). Sast. i red. N. Todorov i B. Nedkov. Sofia, 1966.]

ТИБИ, IV – Турски извори за българската история: Т. IV. (Османотурски документи за Руско-турската война през 1877–1878). София, 1973. [Turski izvori za balgarskata istoria: T. IV. (Osmanoturiski dokumenti za Rusko-turskata vojna prez 1877–1878). Sofia, 1973.]

ТИБИ, VIII – Турски извори за българската история. Т. VIII. Предг. и съставит. Е. Грозданова. Под ред. на Ст. Андреев и Стр. Димитров. София, 2001. [Turski izvori za balgarskata istoria. T. VIII. Predg. i sastavit. E. Grozdanova. Pod red. na St. Andreev i Str. Dimitrov. Sofia, 2001.]

Публикации

Аладжова, Д. 2011 – Д. Аладжова. Похлупачетата за териак от България. – Археология, 2011, 1, 114–120. [D. Aladzova. Pohlupachetata za teriak ot Balgaria. – Arheologiya, 2011, 1, 114–120.]

Герасимов, Т. 1963 – Т. Герасимов. Оловни похлупачета за опаковка на венециански териак. – Известия на археологическия институт, 26, 1963, 277–280. [T. Gerasimov. Olovni pohlupacheta za opakovka na venetsianski teriak. – Izvestiya na arheologicheskia institut, 26, 1963, 277–280.]

Драганова, Т., Чапкънова-Станева С. 1977 – Т. Драганова, Св. Чапкънова-Станева. Демографска характеристика на селищата от Великотърновски окръг през епохата на Османското владичество. – ГМСБ, 3, 1977, 65–129. [T. Draganova, Sv. Chapkanova-Staneva. Demografska harakteristika na selishtata ot Velikotarnovski okrag prez epochata na Osmanskoto vladichestvo. – GMSB, 3, 1977, 65–129.]

Жекова, Ж. 2000–2001 – Ж. Жекова. Оловни капачета за опаковка на венециански териак от региона на Велико Търново. – Известия на Регионален исторически музей – Велико Търново, 15–6, 2000–2001, 158–161. [Zh. Zhekova. Olovni kapacheta za opakovka na venetsianski teriak ot regiona na Veliko Tarnovo. – Izvestiya na Regionalen istoricheski muzey – Veliko Tarnovo, 15–16, 2000–2001, 158–161.]

Жекова, Ж. 2011 – Ж. Жекова. По пътя на териака в България. – В: От тука започва България, Шумен 2011. Материали от втората национална конференция по история, археология и културен туризъм „Пътуване към България – Шумен, 14–16.05.2010 година“, Шумен, 2011, 508–515. [Zh. Zhekova. Po patya na teriaka v Balgariya. – V: Ot tuka zapochva Balgaria, Shumen 2011. Materiali ot vtorata natsionalna konferentsia po istoria, arheologia i kulturen turizam „Patuvane kam Balgaria – Shumen, 14–16.05.2010 godina“, Shumen, 2011, 508–515.]

Йосифов, Й. 1967 – Й. Йосифов. Историческото село Върбовка. София, 1967, 175. [Y. Yosifov. Istoricheskoto selo Varbovka. Sofia, 1967, 175.]

Калицин, М., Мутафова, К. 2012 – М. Калицин, Кр. Мутафова. Подбрани османски документи за Търново и Търновска каза. Велико Търново, 2012. [M. Kalitsin, Kr. Mutafova. Podbrani osmanski dokumenti za Tarnovo i Tarnovska каза. Veliko Tarnovo, 2012.]

Каниц, Ф. 1995 – Ф. Каниц. Дунавска България и Балканът. Историческо-географско-етнографски пътеписни проучвания от 1860 до 1879 г. от Феликс Каниц. София, 1995. [F. Kanits. Dunavska Balgaria i Balkanat. Istoricheskogeografsko-etnografski paterpisni prouchvania ot 1860 do 1879 g. ot Feliks Kanits. Sofia, 1995.]

Марков, Н. 2012 – Н. Марков. Бележки за разпространението на имитацията на венециански териак по българските земи през Османския период. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 8, 2012, 211–220. [N. Markov. Belezhki za razprostraneniето na imitatsiyata na venetsianski teriak po balgarskite zemi prez Osmanskia period. – Numizmatika, sfragistika i epigrafika, 8, 2012, 211–220.]

Мушмов, Н. 1928–1929 – Н. Мушмов. Колективни находки на монети. – ИБАИ, 1928–1929, V, 382–386. [N. Mushmov. Kolektivni nahodki na moneti. – IBAI, 1928–1929, V, 382–386.]

Петракиев, И. 2015 – И. Петракиев. Капаче за териак от хълма Царевец. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 11, 2015, 251–258. [I. Petrakiev. Kapache za teriak ot halma Tsarevets. – Numizmatika, sfragistika i epigrafika, 11, 2015, 251–258.]

Плетньов, В. 2003 – В. Плетньов. Капачета за ампули за териак от Варна. – Археология, 2003, 1, 49–51. [V. Pletnyov. Kapacheta za ampuli za teriak ot Varna. – Arheologiya, 2003, 1, 49–51.]

Юркова, Й. 1977 – Й. Юркова. Рядък монетовиден паметник – оловно похлупаче за териак. – Нумизматика, 1977, 24–28. [Y. Yurkova. Ryadak monetoviden pametnik – olovno pohlupache za teriak. – Numizmatika, 1977, 24–28.]

Dursteler, E. R. 2013 – Eric R. Dursteler. A Companion to Venetian History, 1400–1797. Leiden, 2013.

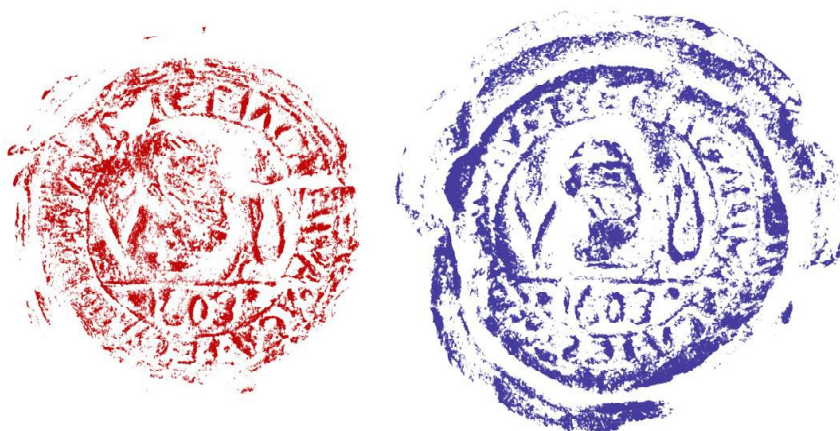
*Обр. 1. Капаче за териак от с. Върбовка, Великотърновско.
Fig. 1. A cap for theriac from the village of Varbovka, Veliko Tarnovo region.*

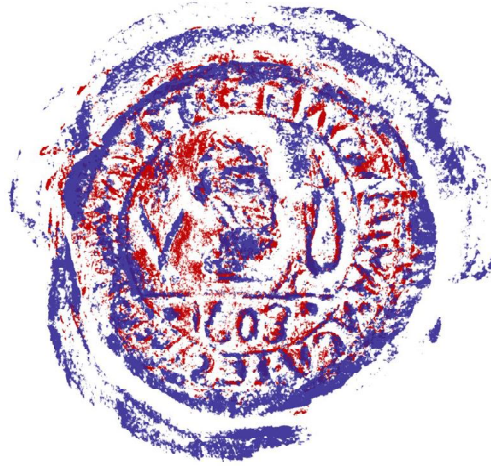
*Обр. 2. Капаче за териак от местността „Кая бунар”, с. Хотница, Великотърновско.
Fig. 2. A cap for theriac from the Kaya Bunar area, the village of Hotnitsa, Veliko Tarnovo region.*

Обр. 3. Фотограмметрично заснемане на двете капачета.
Fig. 3. A photogrammetric image of the two caps.

Обр. 4. Графична обработка на двете капачета.
Fig. 4. A graphic processing of the two caps.

Обр. 5. Наслагване на графичните изображения.
Fig. 5. Overlaying of graphic images.

Обр. 6. Ортофото изображение на с. Върбовка, с мястото където е открито
Fig. 6. Orthoimage of the village of Varbovka showing where the car was localised.